

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken Allehelgensgudstjeneste 3.11.2013 Fredrikstad Domkirke

Hovland/Hillestad Allehelgensmesse i Hovland-festivalen.

Tekst: Joh 17,1-5+24.

Vi minnes de døde

I dag tillater vi oss å la de som er gått foran oss inn i døden være nærmere enn vanlig. Dette er søndagen vi på en særlig måte inviteres til å la den usynlige halvsirkelen av alterringen være fylt av mennesker som har betydd mye for oss og formet oss, men som har avsluttet livet her i tiden.

Helt fra oldtiden har kirken feiret gudstjeneste på denne tiden av året for å minnes sine store forbilder, helgenene - og dagen etter, alle døde. Gudstjenestene disse dagene har alltid hatt en dobbelt omvendelse som sitt eksistensielle drama: Fra de andres død til vår egen død, og fra vårt liv til Den helliges liv.

Vi bærer med oss inn i kirken i dag alle dem som ikke er sammen med oss lenger. Mange av oss har vært på gravstedet og tent våre lys for å markere at de som er gått foran fortsatt er en del av våre liv. Og de av oss som ikke har fysisk mulighet til å være på deres gravsted, tenner lys i kirkene og lar det uttrykke vår tilhørighet til dem som har gått foran oss.

Vi påminnes vår egen død

Men i denne tilhørigheten til de døde, ligger også bevisstheten om at også vi skal dø. De andres død gjør at vår egen død blir tydelig til stede. Vi vet fra psykologi og egen livserfaring at kunnskapen om at vi skal dø, er grunnbetingelsen mennesket lever under og den former vår eksistens. Det er ikke sorgen som skiller oss fra dyrene, men kunnskapen og bevisstheten om at døden er et absolutt vi ikke kommer rundt, er forbeholdt menneske.

Allehelgensmessen ble skrevet i 1970 da det som Dag Solstad i dag kaller «hovmodets tidsalder» brøt frem på bred front i hele Europa og Nord-Amerika. 60-tallet var sterkt preget av vissheten om menneskets kapasitet til å utslette alt liv gjennom å bruke de enorme

lagrene med atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen. Troen på menneskets kapasitet til selv å gjennomføre dommedag, hadde realisme. Men det var en dommedag uten nåde og uten himmel, bare et helvete der alle og alt ville gå fortapt.

Teknologisk forbundet, men med et helt annet perspektiv, var månelandingen i 1968 som bekreftet menneskets evne til ekstrem grenseoverskridelse og varslet det som skulle bli en utrolig teknologi- og kommunikasjonsrevolusjon. Den gangen så vi bilder direkte fra verdensrommet og månen og trodde knapt våre egne øyne og ører. I dag kan 80 % av verdens befolkning snakke med hverandre på telefon og like mange kan se hva som skjer i et hvert hjørne av verden.

Det ble igjen mulig å tale om positivt om menneskets enestående kapasitet til å forme natur og kultur etter at de to verdenskrigene og diktaturene hadde eksponert vår utrolige kapasitet til ødeleggelse.

Det myndige menneske ble født og inkluderte etter hvert også kvinnene. Verden kunne beherskes, mennesket holdt hele tilværelsen selv i sine hender. Da skriver Egil Hovland og Olaf Hillestad en Allehelgensmesse som setter menneskets begrensing i fokus, nemlig døden, om Guds dom og håpet om oppstandelse.

40-50 år senere er den viktigste forskjellen at hovmodet har vokst. Bevisstheten om at vi selv skal dø, kunnskapen om at så utrolig mange millioner mennesker dør fordi de er oversett og ikke prioritert og angsten når noen dør for tidlig eller som resultat av andres voldsbruk, gjør likevel at vi vet at vi ikke kontrollerer tilværelsen. Men vi snakker minst mulig om det. Men menneskets mest grunnleggende betingelse er fortsatt ikke endret. Døden er vår felles og ukontrollerbare virkelighet.

Døden uten Gud er ensom

I menneskeslektens historie har kunnskapen og vissheten om døden knyttet oss til menneskets opphav og tilværelsens grunnlag. Ved slik å forankre døden i Gud, bindes døden sammen med livet fordi Gud er livets skaper og opprettholder. Kjernen i vår kristne tro er nettopp at Gud **gir** liv, **ble** menneske og **seiret** over døden slik at livet vinner over død og destruksjon.

Når Gud blir forvist til en avkrok i tilværelsen, svekkes dødens forankring i livet og vi blir i døden overlatt helt til oss selv. Da blir det enda mer krevende å leve med andres og med vår egen død.

Men i dette rommet, i Domkirken og alle andre kirkerom, er døden forbundet med Gud. Her skjer denne forbindelsen i liturgi og i sakramentsforvaltningen hele tiden. Her er ikke døden et tabu og taust oversett. Vår bevissthet om egen og andres død blir tatt på alvor. Her skjer en annen form for myndiggjøring av oss som mennesker. Ikke teknologien og vitenskapens myndiggjøring, ikke terapien og politikken myndiggjøring, men myndiggjøringen som skjer når det går opp for oss at Gud, himmelens og jordens skaper, Den veldige, bryr seg om hver og en av oss og hele menneskeslekten og vil bringe oss fra død til liv, nå og for all evighet.

Den hellige gjør oss hellige

I dette rommet blir mennesker båret inn for å bli en del av Guds fellesskap i dåpen. Da dør og oppstår vi symbolsk med Jesus, vi gjennomlever Guds frigjøring av Israelsfolket fra slaveriet i Egypt og Jesu kamp på korset og Hans seierrike oppstandelse. Gud bekrefter at han har hørt vårt eksistensielle rop og lover å være med oss alle dager, gjennom verdens ende og inn i det fullkomne fellesskap med Gud. Det er en utrolig bekræftelse av vår verdi at Jesus selv i dagens tekst ber om at vi skal få være med ham og oppleve hans herlighet.

Men er det nå slik at vi alle og enhver er verdig til å dele fellesskap med Gud selv? For når vi i dåpen er blitt ett med Kristus, er det vårt oppdrag å være Kristus for vår neste, som Martin Luther formulerte det. Det er vel å ta hardt i for de fleste av oss som en beskrivelse av oss selv og dem vi kjenner?

Fredag kveld hørte noen av oss Egil Hovlands Jobsuite her i Domkirken. Job erfarte store ulykker og hans venner sviktet ham ved å gi ham råd de trodde kom fra Gud. Men, sier Job, «Den som ikke viser godvilje mot sin neste, har oppgitt sin frykt for Den veldige».

Menneskeslekten kan vise til store fremskritt på mange felter. Mye godhet har utviklet seg og mange bragder oppnådd. Men det er like sant at det er ufattelig hva mennesker har utført og fortsatt utfører av ondskap og ødeleggelse mot hverandre, i stort og smått. Alle verdens gravsteder er fulle av mennesker som kan fortelle om menneskers svik og ondskap.

Selv ikke det enkleste - å vise godvilje mot vår neste, særlig dem som ikke er en del av våre egne fellesskap - er et særpreg ved menneskeheten og våre fellesskap.

Er vi da verdige til å kalles hellige og være sammen med Gud selv? Svaret er nei. Å gjøre regnskap for livene våre er et adelsmerke ved mennesket. Alle andre skapninger slipper det. Vi er gitt mye, og derfor forventes det også mye av oss. Men regnskapet er et regnskap med store underskudd. Ingen av oss er verdige å sitte til bords med Gud selv. Vi vil aldri få se Jesu herlighet. Vi er ingen helgener.

Men hvordan kan det da ha seg at når Johannes får se inn i den andre dimensjonen, Guds-dimensjonen, da ser han «en skare så stor at ingen kunne telle den, av alle nasjoner og stammer, folk og tungemål?» Ser vi på oss selv og andre, virker det mer rimelig at himmelen er tom for mennesker.

Men det er ikke himmelen. Det er fordi Jesus slår fast at Gud har gitt oss til seg. Vi er ikke hellige helgener, men Jesus er hellig. Det er Jesus som gjør det mulig for Gud å sende ut invitasjonen til sitt store gjestebud. Den invitasjonen gis til alle de fortapte sønner og døtre, til sårede og bitre, til forsmådde og forlatte, til dem som har tro som et sennepskorn og dem som er rasende over urett - den går til alle oss som ikke engang kan si at vi viser godvilje mot andre mennesker. Det er Jesu hellighet som gjør det mulig for oss å sitte til bords i Guds rike.

Jesus gjør at vi kan tørre å inkludere oss selv og hverandre og dem vi sørger over i den store skaren som er sammen med Gud, den Veldige. Jesus gjør det mulig fordi han har gjort alt ferdig for oss. Han er Guds lam, Agnus Dei, som bærer våre og alle menneskers synd og skyld slik at Gud kan reise sin bolig blant oss og love oss: «De skal ikke lenger sulte eller tørste, solen skal ikke falle på dem, og ingen brennende hete. For Lammet som står midt på tronen, skal være gjeter for dem og vise dem vei til kilder med livets vann, og Gud skal tørke bort hver tåre fra deres øyne» og «døden skal ikke være mer, for det som engang var, er borte».

Det er da vi kan bryte ut i et halleluja og prise Gud som var og er og blir, en sann Gud fra evighet til evighet. Amen.